Als wij aan buitenlanders vertellen, dat Nederland één van de meest geïndustrialiseerde landen in de wereld is, dan hebben zij steevast de neiging om wat verbaasd en weinig overtuigd te glimlachen. Nederland géén boeren- en bollenland? Geen romantiek dus van klompen en koeien en kaas. Nederland machineland? Ik heb geen moderne buitenlandse aardrijkskunde-boekjes nageslagen, maar 't zou mij verbazen als daarin niet meer de landbouw als hoofdmiddel van bestaan wordt genoemd. Fout, natuurlijk, wij weten wel beter. Onze statistieken liegen niet: van de beroepsbevolking is het aantal, dat in de nijverheid werkt, méér dan tweemaal zo groot als dat in de landbouw. En toch koppelt de Belg de begrippen kaas en boter aan Nederland, toch waren de eerste woorden Duits die ik van de opschriften op verpakkingsmateriaal en spoorwagons leerde: 'Eier, Vorsicht!', en zal de gemiddelde Amerikaan zo'n idee hebben, dat achter de dijken één groot tulpenveld de naam Holland draagt, terwijl ook de Fransen en Italianen, de Britten èn vele stedelingen langs de Middellandse Zee en de Indische Oceaan één of meer van onze agrarische exportproducten kennen. Het kunnen verse bloemen zijn, fokvee, pootaardappelen of gecondenseerde melk, ham in blik, ééndagskuikens, zaaizaden, fruit of groenten.... de hele bonte staalkaart van Nederlands agrarisch kunnen wordt dag-in dag-uit door bekwame handelslieden aan de wereld getoond. Daar zijn we trots op, wij danken daaraan een stuk van onze welvaart; en het huis, dat Holland heet, heeft tientallen open ramen, die uitzicht geven op de wereld en daar verheugen wij ons over.

Maar wat tot onze kracht bijdraagt is tegelijkertijd een permanente oorzaak van onevenwichtigheid. De tochtige winden, die om Moeder Aarde waaien, vallen óók door de open ramen van ons Nederlands huis en verstoren maar al te vaak onze nette en geordende huishouding. Met andere woorden en nu zonder beeldspraak: de Nederlandse landbouw is erg afhankelijk van de internationale goederenruil. En aangezien dat goederenverkeer weinig regels en nog minder heren kent, zit het vol verrassingen en gevaren. Géén land ter wereld, dat zo'n gevarieerd pakket landbouwproducten exporteert als het kleine Nederland. Maar, zoals ik al zei, hoe vaak gebeurt het niet, dat er van vandaag op morgen ergens, volkomen onverwacht, grenzen worden gesloten of invoerrechten sterk worden verhoogd. En dan staan de agrarische producenten en de handelaren raar te kijken. In de landbouw [missing] scherp reageren wanneer het evenwicht van aanbod en vraag enigszins wordt verstoord. Als we dan verder nog bedenken, dat we de productie niet nauwkeurig kunnen regelen, omdat de invloed van de natuur zo groot is, dan volgt daaruit dat de Nederlandse

agrariërs niet mogen rekenen op enigszins constante prijzen, uitzonderingen daargelaten.

Maar wat voor de producenten geldt, is ook waar voor de Nederlandse consument. De getij-bewegingen van de prijzen blijven niet binnen het boerenerf, maar planten zich voort via de handel, de verwerkende industrieën en de detailhandel tot in de gezinshuishoudingen. Aan de prijsschommelingen heeft de huisvrouw een hekel, zij brengen twijfel en onrust. Twijfel aan de doelmatigheid en 'eerlijkheid' van de prijsvorming; onrust, omdat de begrotingen — waarin de uitgaven voor de voedselvoorziening zo'n grote plaats innemen — niet kloppen met de werkelijkheid. Op dit belangrijke punt ontmoeten de boer en de burger, het bijzondere groepsbelang van de agrariërs en een stuk algemeen belang van de consument elkaar. Beide categorieën hebben belang bij zo stabiel mogelijke prijzen. De internationale oriëntering van onze landbouw doet afbreuk aan die gerechtvaardigde wens, maar heeft aan de andere kant toch ook haar voordelen, juist voor de consument. Het voortdurend op de tocht staan van de landbouw verjaagt de slaperigheid, die anders misschien zou optreden. De concurrentie met andere landen vraagt constante oplettendheid, de dagelijkse vergelijking met de prestaties van collega's elders in de wereld verhoogt de activiteit en de spankracht. En dat alles kan de consument alleen maar ten goede komen.

Deze wat lange inleiding zal, hoop ik, U de indruk hebben gegeven, dat de Nederlandse landbouw de moeite waard is om er óók in de politiek rekening mee te houden en aandacht aan te schenken. Verder zult U wel gemerkt hebben, dat ik de landbouw zie als één aan de volksgemeenschap diensten verlenende bedrijfstak. Een goede landbouwpolitiek moet dus vooral een consumentenpolitiek zijn. De consumptie is doel en de productie is daartoe het — onmisbare — middel. U mag gerust denken, dat dat een waarheid is als een koe, en toch stel ik er prijs op die koe te noemen en aan te wijzen. Zij wordt namelijk zo vaak en zo gemakkelijk over 't hoofd gezien, vooral in de kringen van ondernemers.

In het agrarisch program, dat voor U ligt, is aansluiting gezocht met het algemene politieke plan "De Weg naar Vrijheid'. Of het juiste verband steeds gevonden is, hoop ik aanstonds wel van U te horen; in ieder geval is er doelbewust naar gestreefd. Onze maatschappij is al zo sterk in blokken georganiseerd, dat er bepaald niets meer bij hoeft. Het opstellen van een agrarisch program komt dan ook beslist niet voort uit een behoefte naar of een poging tot afzondering, maar is niet anders dan een werkmethode. Alle aandacht en de volle scherpte van ons denken wordt zodoende eens op een bepaalde sector gericht in de

hoop, dat daardoor doel en streven duidelijker voor ons zullen komen te staan. Om dezelfde redenen heeft de Partij sinds 1946 jaarlijks een apart Agrarisch Congres gehouden. Het gevaar, dat in deze handelwijze schuilt, namelijk het isoleren van een aantal vraagstukken van vele andere, die daarvan wel los te denken maar niet los te maken zijn, hebben wij meer dan eens onder ogen gezien. Er is echter tot nu toe helemaal geen reden gegeven om met deze procedure te stoppen. Oók op agrarische congressen bleek de socialistische overtuiging niet opzij gedrongen te worden door het enge groepsbelang van bedrijfsgenoten. In onze Partij blijken de leden zich burgers van de staat te voelen en zich ook als zodanig te willen gedragen. Voor het behartigen van stands-, beroeps- of bedrijfsbelangen zijn andere organisaties in de eerste plaats geroepen. [missing] gekeken te worden [missing]
In het program zullen dan de wegen uitgestippeld moeten worden die heden en toekomst verbinden. U zult gemerkt hebben, dat hoop ik tenminste, dat eerst de persoonlijke, de menselijke kanten van het agrarische vraagstuk zijn belicht en vervolgens de zakelijke. Ook hebben wij de internationale problemen vóór de binnenlandse aan de orde gesteld. Uit het geheel zijn tenslotte nog drie delen gelicht en apart belicht: het keuterbedrijf, de tuinbouw en de bosbouw.

Het ligt natuurlijk niet in mijn bedoeling alle punten stuk voor stuk na te gaan en toe te lichten. Het ontwerp, dat al drie jaar geleden gepubliceerd is, was van een vrij uitvoerige toelichting voorzien, terwijl het program zelf ook — ik zou bijna willen zeggen onbetamelijk — lang is. Uitsluitend om de discussie in te leiden zal ik dus hier en daar een staaltje van de stapel nemen en aan U ter beoordeling voorleggen.

Een aantal zaken, die de agrariërs in het bijzonder bezig houden, zijn eigenlijk geen typische landbouwproblemen, maar hebben betrekking op het platteland als zodanig. Het klinkt haast een beetje ouderwets om de stad—platteland-verhoudingen nog ter sprake te brengen. Wij hebben immers — en niet helemaal ten onrechte — het gevoel, dat Nederland één grote stad is geworden. Heel Nederland verstedelijkt omdat wij boven op elkaar schijnen te wonen. Die oppervlakkige indruk verdwijnt echter bij nadere beschouwing. Ook al zijn stad en land niet meer door diepe kloven gescheiden, toch zijn er aanmerkelijke verschillen. Die verschillen zullen er ook wel blijven zolang niet alles volgebouwd is en nog niet ieder gezin over één of meer auto's beschikt Maar behalve van verschillen is er ook nog sprake van achterstanden. Ten dele zijn die zeer verklaarbaar, omdat allerhande voorzieningen gebonden zijn aan het bijeen wonen van veel mensen. Een electrische tram verschijnt eerst

daar, waar veel mensen wonen en het is vanzelfsprekend, dat een dorp met 1000 inwoners geen groot en duur orkest van beroepsmusici kan exploiteren. Aan de andere kant is het begrijpelijk, dat een vrij groot verschil in voorzieningspeil — dat is in welvaart! — in zo'n klein land als het onze spanningen oproept en tot ontevredenheid aanleiding geeft Naarmate de algemene welvaart stijgt is er daarom reden de achterstand van plattelandsgebieden in te halen. Er zijn nog heel wat streken waar men in droge zomers zijn drinkwater uit vieze putten, sloten of wijken op moet diepen. Er zijn plekken waar in geen velden of wegen een telefoon te bekennen is. Tallozen moeten het bij donker nog met een petroleumlamp doen. Vele doktoren moeten bij nacht en ontij langs modderpaden hun zieken nog tijdig proberen te bereiken. Duizenden en nog eens duizenden hebben nog nooit een echt concert bijgewoond omdat zij er tè ver voor moeten reizen. Het platteland komt, kort gezegd, in vele opzichten nog achterop. Hoe zeer de radio ook heeft meegewerkt aan het inlopen van de achterstand, toch heeft juist dit dagelijkse contact met de wereld de behoeften vergroot en het verlangen naar gelijkstelling sterk gevoed. Ons streven om de ontplooiingsmogelijkheden voor iedereen optimaal te maken zal in de practijk moeten betekenen, dat de meeste aandacht gericht wordt op de zwakke plekken. Vele plattelandsstreken zijn van die, bij de snelle ontwikkeling van de laatste dertig, veertig jaar, achtergebleven gebieden. Gelukkig mogen wij constateren, dat in ons volk het besef aanwezig is, dat daar bijzondere activiteit ontwikkeld moet worden en dat gebeurt dan ook. Toch is het misschien niet verkeerd om hier te herhalen wat op het laatste Agrarisch Congres werd gezegd: Als je een sloot wilt dempen en het maaiveld werkelijk glad wilt maken, dan moet je er zoveel grond in brengen, dat er eerst een verhoging ontstaat. Losse grond klinkt in, een verschijnsel, dat iedere plattelander uit ervaring kent! [missing]

mag verlangen. In economisch opzicht is het de taak van de landbouw om een zo groot mogelijke bijdrage te leveren tot het nationale inkomen. Vanzelfsprekend denken wij dan eerst aan de voedselvoorziening van het eigen volk. Voedsel is het allerbelangrijkste in ons bestaan; dat klinkt erg materialistisch en wij waren het vóór 1940 eigenlijk zo'n beetje vergeten, maar het is de nuchtere waarheid. En hoe knap men in de laboratoria ook is; een vervangingsmiddel voor voedsel is nog niet gevonden. Pas enkele weken geleden is bekend gemaakt, dat men in de Verenigde Staten er in geslaagd zou zijn zetmeel te maken op de wijze waarop dit in planten gebeurt uit water, koolzuur en zonlicht. Die uitvinding kan een revolutie te weeg brengen. Maar het zal heus nog wel even duren voor wij de boeren

definitief op stal kunnen zetten. Want — en nu hoop ik maar, dat U mij goed zult willen begrijpen — een mens kan van zetmeel alléén niet leven! Een bevredigende voedselvoorziening moet aan drie eisen voldoen. Kort en krachtig gezegd komt het er op aan, dat er *genoeg* is, dat het *goed* is en *goedkoop.* Als wij de prestatie van de Nederlandse agrariërs aan dit klaverblad van drie G's toetsen, dan komen zij er niet slecht af. De vergelijking met hun collega's in andere landen valt in de meeste gevallen in hun voordeel uit. Ja, óók wat de prijzen betreft, alle overgekookte melk ten spijt. Het feit, dat een flink deel van onze agrarische producten hun weg vindt naar het buitenland via een vrij verzadigde overschottenmarkt kan ook de ongelovigen misschien iets zeggen.

Nu wil ik niet graag beweren, dat er geen zorgen zijn wat de afzetmogelijkheden en de prijzenontwikkeling betreft, maar reden tot klagen over de agrariërs heeft de Nederlandse consument bepaald nog niet. Zowel de variatie, als de kwaliteit en de prijs van het voedsel voldoen in ons land aan behoorlijke eisen. Mijnheer Kroesjef zou bij ons best wat kunnen leren!

In het begin van mijn inleiding heb ik er aan herinnerd hoe zeer onze landbouw afhankelijk is van en wordt beïnvloed door buitenlandse ontwikkelingen. Geen wonder dus, dat minister Mansholt een flink deel van zijn tijd en aandacht heeft besteed aan wat er buiten onze landsgrenzen gaande was. Zijn onvermoeid streven om tot betere internationale marktverhoudingen te komen, verdient onze warme instemming en hulde. Dat er sinds 1945 nog weinig wezenlijke vooruitgang te bespeuren valt, is bepaald zijn schuld niet. Buiten onze kring zijn er nogal wat mensen, die Mansholt's houding en gedrag als puur idealistisch brandmerken en wat schamper op de negatieve resultaten van internationaal overleg wijzen. In landbouwkringen treft men die uitingen gelukkig maar weinig aan. Te goed weet men daar, dat er bijzonder grote zakelijke belangen mee gemoeid zijn. En bovendien: zo lang er ergens in de wereld boeren zijn, die niet weten hoe ze hun producten kwijt moeten raken, terwijl er tegelijkertijd tientallen millioenen mensen honger lijden in een ander land, zó lang zullen alle hardnekkige pogingen van een Nederlandse minister om in die internationale wanorde een klein beetje verbetering te brengen, de instemming van iedereen hebben, die nog een hart in zijn lijf heeft. Afgezien daarvan weten wij nu langzamerhand wel, dat hongerlijders kribbebijters zijn. Het kost mij althans geen moeite om te begrijpen, dat de massa van een hongerlijdend volk meer waarde hecht aan één boterham dan aan een heleboel geestelijke vrijheden die wij, goeddoorvoed als we zijn, ver bovenaan onze lijst van

politieke noodzakelijkheden hebben staan. Maar om die vrijheden goed te kunnen waarderen, moet je ze eerst genoten hebben. En dat is maar zelden het geval met de arme beroepshongerlijders van deze wereld. Het staat dan ook als een paal boven water, dat de vrijheden, die wij lief hebben, nog veel ernstiger worden bedreigd dan nu al het geval is, zolang er ergens millioenen hongerige magen knorren. Niet [missing]
ontwikkeling, van de allergrootste betekenis is voor de vrede. Het is om die reden, dat er zo vele goede wereldburgers onder de agrariërs zijn. Om dezelfde redenen hebben wij de plicht als volk — en daarbinnen wij socialisten bovenal — een voorbeeld te geven van solidariteit met de armoezaaiers onder de volken; een solidariteit niet uitsluitend met mooie woorden maar metterdaad. Van werkelijke offervaardigheid en behulpzaamheid hebben wij nog geen teken gegeven. Hier en daar, en zo nu en dan hebben we een fooitje gegeven, maar daarmee nog bij lange na niet vergoed wat óns in nood is geschonken. Ik schaam mij diep over zoveel harteloosheid en politieke kortzichtigheid. Als inleiding tot een agrarisch program — 2/3 van de wereldbevolking werkt in de landbouw — mocht ik over deze dingen, dunkt mij, niet zwijgen.

Maar terug naar de binnenlandse landbouwpolitiek. Een aantal van onze wensen zou ik willen verenigen in de slagzin: *Bekwame mensen op gezonde bedrijven.* Vergelijken we Nederlandse toestanden met buitenlandse, dan mogen we niet ondankbaar zijn. Maar zetten wij de huidige situatie naast datgene wat wenselijk en bereikbaar is, dan valt er zo het een en ander te verbeteren! Trouwens, een kleine excursie in ons eigen landje brengt duidelijk aan het licht hoe groot de verschillen in naburige streken zijn.

Allereerst dan het punt van de bekwame mensen. De vakopleiding is in onze landbouw matig tot slecht. Nu het aantal scholen onder Mansholt's bewind sterk uitgebreid is, moet het leerplan hoog nodig onder handen worden genomen. Het aantal lesuren op de lagere landbouwscholen is veel te klein; de scholing is bijna uitsluitend theoretisch. Ook op de landbouwwinterscholen wordt nog te weinig met de eisen van de practijk rekening gehouden. Wat ik tot nu toe heb gezegd, heeft vooral betrekking op de opleiding van de toekomstige jonge boeren. Over de opleiding van de landarbeiders kan ik maar het beste zwijgen. De uitkomsten van een recente studie, opgezet en gepubliceerd door het Landbouw-Economisch Instituut, hebben zelfs de kenners van het platteland ontsteld. Een cijfertje typeert de situatie: 80 pct. van de landarbeiders heeft geen enkele vorm van vakonderwijs gehad, zelfs geen cursus! Het is nodig, dat zo gauw mogelijk voor landarbeiders

passende opleidingsmogelijkheden worden gesticht. Als wij nóg langer wachten, zullen er straks helemaal geen ouders meer te vinden zijn, die hun kind het land- arbeidersberoep durven aan te raden. Het zijn er nu al zo weinigen en wie durft hun dat kwalijk te nemen?

Om het volgen van goed vakonderwijs te stimuleren en om meer zekerheid te krijgen, dat de schaarse Nederlandse cultuurgrond door vakbekwame mensen wordt bewerkt, pleiten wij in ons program voor vestigingseisen. In de tuinbouw en in de fruitteelt zijn die al langs een achterdeurtje binnengesmokkeld, zij het in beperkte mate. Jarenlang is er in de landbouworganisaties al over gepraat, maar tot positieve voorstellen is het niet gekomen. Een jaar of vijf geleden is de zaak opgehangen aan de PBO-kapstok, in gezelschap trouwens van meer problemen, waarover in het bedrijfsleven geen eenstemmigheid te krijgen is, maar het wordt tijd, dat die kapstok ontlast wordt, want deze kwestie hoort daar niet zoals de zaken nu staan.

'Bekwame mensen op gezonde bedrijven' was mijn slagzin. Wat als een gezond bedrijf kan worden aangemerkt, vindt U in één van de programpunten. De grond moet cultuurtechnisch in orde zijn; de verkaveling goed, evenals de ligging van het land ten opzichte van de bedrijfsgebouwen; verder moet het bedrijf voldoende groot zijn. Dat laatste punt is één van de lastigste, ook omdat er zoveel verschil van mening is over de noodzakelijke minimum-oppervlakte van een bedrijf. Vanzelf-[missing] veel meer land zijn dan een tuinder nodig heeft om economisch verantwoord te kunnen werken. De stand van de mechanisatie is voor de beoordeling natuurlijk ook belangrijk. Een en ander maakt het onmogelijk om te zeggen: een doelmatige bedrijfsoppervlakte is zoveel hectare en geen bunder meer of minder. Toch is bijna iedereen het er wel over eens, dat er heel veel bedrijfjes niet aan minimum-eisen voldoen. Niet wat de grootte betreft, maar ook in andere opzichten zijn ze ongezond. Als ik hun aantal op 50.000 schat, dan blijf ik beslist aan de veilige kant. Hoe de ondernemers op die bedrijfjes ook hun best doen, het resultaat van hun arbeid staat in geen verhouding tot de inspanning; de arbeidsproductiviteit is op de meeste van deze randbedrijven te klein. Om in die toestand verbetering te brengen is een radicale aanpak nodig. Met beter onderwijs en intensievere voorlichting; met grondverbetering en het verlenen van ruimere credietmogelijkheden, ja zelfs subsidies — hoe nuttig op zichzelf — komen we er niet. Van stonde af aan heeft onze Partij beweerd, dat algehele genezing van de kwaal niet gelukt door wat aan de symptomen te dokteren. Dat dokteren kan de pijn tijdelijk verlichten, maar de patiënt wordt zo niet gezond. Hoe het dan wel moet? Er zijn

voorbeelden van, ook in ons eigen land. Toen Walcheren verloren dreigde te gaan, werd er bij de Kamer een wet ingediend: de Herkavelingswet Walcheren; Noodwet-Walcheren heette het voorontwerp, als ik mij niet vergis. De regering-Schermerhorn-Drees wilde niet alleen herstel van het geschonden vaderland, maar streefde ook naar vernieuwing. De herverkavelingswet was daar een mooi voorbeeld van. Door grond in de Noord- oostpolder beschikbaar te stellen aan Walcherse boeren, konden de tè kleine bedrijven tot een redelijke oppervlakte worden vergroot met behulp van grond, die de verhuizers achterlieten. De Kamer was er vóór, al waren er groepen, die principiële bezwaren hadden tegen de methode van stok-achter-de-deur. Bij die gelegenheid mochten wij er op wijzen, dat er nog heel wat meer noodgebieden in Nederland waren, ja, dat in heel wat streken de agrarische noden veel groter waren dan op Walcheren vóór de oorlogsramp.

Ons pleidooi om in die streken ook de Walcherse procedure toe te passen, vond toen geen gehoor. Blijkbaar moest er eerst één de gemoederen schokkende ramp komen om grote middelen aan te kunnen wenden! Zo'n opmerking maakte toen op de tegenstanders de indruk van wat verongelijkt te willen namokken. Maar zie, wéér trof een ramp het Zuid-Westen van Nederland. Opnieuw werden grote oppervlakten cultuurgrond vernield en boerderijen verwoest. En zonder aarzelen, ik mag wel zeggen, vanzelfsprekend, greep men de gelegenheid aan de oude kwalen van de rampgebieden tegelijkertijd te genezen; herstel èn vernieuwing! In het politiek zo voorzichtige en trage Nederland moest het water weer *over* de lippen komen, alvorens een klinkend antwoord op al o zo lang bekende uitdagingen werd gegeven.

Geen beginselpolitiek dus, maar dwanghandelingen, gedicteerd door de felle feiten van de dag. Is het zo'n wonder, dat een Veluws boertje laatst op een vergadering in wanhoop uitriep of hij en zijn streekgenoten nu werkelijk eerst door de een of andere natuurramp getroffen moesten worden om door de Kamer een saneringsplan aanvaard te krijgen? Gelukkig begint het te dagen en mogen we goede hoop hebben, dat de ongezonde bedrijven gezond gemaakt zullen worden, terwijl tegelijkertijd geprobeerd zal worden het maatschappelijk leven in die streken op een hoger plan te brengen. Ik aarzel wat om te zeggen, dat onze Partij op deze gebieden baanbrekend werk heeft gedaan; aarzeling, niet omdat de feiten niet juist zouden zijn, maar omdat het ergens in ons lieve landje aanleiding zou kunnen zijn er maar niet mee te beginnen. Wij hollen de laatste paar jaren in de Nederlandse politiek terug naar een situatie, waarin het belangrijker blijkt te zijn wie iets

heeft gepropageerd dan wat er aanbevolen is of wordt.
[missing] wilde en nog wil. De gezondmaking van het landbouwbedrijf langs de lijnen, die in ons program zijn getrokken, is namelijk niet meer te stuiten. Over een jaar of wat zullen wij waarschijnlijk onze wensen op dit punt van het program kunnen schrappen, omdat zij algemeen door ons volk zijn aanvaard.

Zo optimistisch durf ik niet te zijn over het doorwerken van de gedachten, die in onze Partij leven over de koop- en pachtprijzen voor landbouwgrond. Er is weliswaar de laatste jaren en vooral de laatste maanden veel beweging en wrijving in de standsorganisaties ontstaan over deze kwesties met als gevolg veel rookontwikkeling, maar het vuur breekt nog niet door. Dat is niet zo'n groot wonder, want met het hele taxatie-wezen leven wij nog in het stenen tijdperk. Het zijn vonken, geproduceerd met vuurstenen en dat in de eeuw van de electriciteit; om van moderner energiebronnen maar niet te spreken. Hoe het ook zij, de regering moet meer zeggingschap krijgen over de prijsvorming van het grondgebruik dan zij nu heeft. Ik ben benieuwd of de Kamers haar dat willen geven wanneer straks een nieuwe pachtwet in behandeling komt. Waarschijnlijk zal het mes, waarmee de boeren op de slechtere gronden een groter stuk van de agrarische koek toebedeeld krijgen dan via de oude garantie-prijzen politiek het geval zou zijn geweest, wel op tafel geworpen moeten worden. En als dat niet helpt, dan maar op de keel. Het waarborgen van minimum-inkomens van de agrarische ondernemers is alleen verantwoord wanneer de pachtprijstaxatie aan dezelfde eisen van wetenschappelijkheid gaat voldoen als de kostprijsberekeningen van de belangrijkste producten.

Ik kom aan het slot van mijn inleiding. Het kan niet worden ontkend, dat in een aantal streken van ons land de boeren- en tuinderswereld nog steeds huiverig staat tegenover de politiek van de Partij van de Arbeid. Maar er zijn ook gebieden, waar onze aanhang verheugend groot is. Niet alleen blijkt dat bij een zelfs oppervlakkige analyse van de verkiezingsuitslagen, maar ook uit onze ledenlijsten. Zowel onze beginselen als de na de oorlog gevoerde politiek blijken de instemming en het vertrouwen te hebben óók van een groot aantal ondernemers op het platteland. Velen van hen zijn leidende figuren in het organisatieleven en steken hun politieke beginselen niet onder stoelen of banken. Beginselen zijn goed en nodig in de politiek. Maar evenzeer hebben wij behoefte aan de concrete uitwerking van die beginselen op de agrarische werkelijkheid van vandaag. Het program, dat al op het vorige congres aan U is aangeboden, zal nu hoop ik aanvaard worden

en ons kunnen helpen bij het dagelijkse werk voor de Partij en daarmee voor het volk en land, waarvan wij houden en dat wij willen dienen.